

Gal. de renum affectus

myrrhae, opij, ana. drachmas quinquaginta, & .s. tragacanthi drachmas duodecim. tempera cum aqua. B
 Aliud utilissimum asperitati palpebrarum & scabiei. Recipe chalcanti drachmas duas, cadmia drachmam vna. ad solem cum vino sufficienter agita. Aliud. Recipe cadmia drachmas. vi. chalcanti gra. triginta. pip. gra. xxxviij. spice, drachmam vnam & .s. al. drachmas tres & .s. eadmiam & chalcantum tritura sufficienter & agita, deinde cum pipere spicam commisce & tempera. E
 Aliud valens scabiei, & humoribus ad oculos fluentibus, veteriq; passioni, & pustulis. Recipe cadmia, gallae, rosarum, gummi, croci, ana. drachmas tres, opij, drachmam vnam. omnia puluerizata cum vino ad solem sufficienter agita. C
 Ad oculos caliginosos & sanguinolentos, aloe trita cum albumine oui mirifice prodest: si aloen non habueris, canabis trita idem facit. D
 Ad oculos dolentes, & lachrymas stringendas, & prurium tollendum. Collige mel despumatum, & ex eo vnge folia hederæ, & superasperge puluerem facis vini, & oculis superpone per noctem, expertum est. Idem chelidonia cocta in aqua, si ex ea oculi fomententur, dolentibus prodest. Item coriandrum viride tritum admisto lacte mulieris oculis superpone, dolorem & tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agrestis trita & imposta. Fel caprinum cum melle antiquo mistum & inunctum oculorum caliginem destruit. F
 Ad pannum ab oculis abstergendum. Fecem vini, album oui, rasuram ossis sepiæ facto puluere mitte donec corrodat. Vitellus oui tritus succoq; apij mistus & inunctus sanguinem spargit. Absinthium viride cum albumine oui tritum, & nocte suppositum, sanat. G
 Ad tumorem calidum & sanguinem oculorum, anagallis cum albumine oui trita & imposta prodest. Ad tumoris calidi dolorem. Herbam violariam cum oleo rosaceo tere, & superpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati succus. in vase æneo vel stanneo ipsum coque & cola, & cum opus fuerit vttere. Item Recipe plantaginis, centaureg, vngulæ caballinæ, pulegij, betonice, chamædryos, apij, foeniculi radicem, partes æquales, pone in olla noua, & intra sparge foenugræcū. Item lycium in rhodoseomate guttatim impositum valet. Item auripigmentum, pannum subule laneum, & fimum hominis cobure in olla bene argillata.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE RENVM AFFECTVVM DIGNO

TIONE ET MEDICATIONE,

Christophoro Heyl. Vuiffbadensi interprete,

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accuratissime recognitus.

De substantia, figura, situ, partibus, & usu renum,

CAP. I.

Renibus peculiare quoddam corpus est ex fibris & carne constitutum, quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc densa est, ne sanguis qui ad ipsos defertur, facili momento diffluat, effundatur, & abeat cum vrina. Carne hæc substantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniam singulatim per substantiam lapides plerumq; generantur, fiunt in renibus grauissimi dolores. Ac de substantia quidem hæcenus. F
 Figuram autem renes habent græcæ literæ ϩ: & in medio cavitatem quandam, qua ex venis & arterijs serosum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores solum venæ, quarum alia in cavitatem hanc inferuntur, alia in membranam, qua renes circumtegit: sed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. G
 Dexter autem sinistro sublimior est: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. H
 Iacent ad spinam renes, paulo altius quam illa:

- A** lia: & ex se, vrinarios meatus duos emittunt, quibus ad vesicam vrina deducitur. Sed habent isti quoque meatus propriam corporis sui substantiam, quam in alia particula nusquam reperias. Duos autem natura renes produxit, non vnum, quoniam alias excrementorum species serosa hæc superfluitas non parum superat, quam attrahere, renum officium est: ignorare enim non debemus alteram causæ venæ partem ad corporis nostri inferiores partes deferri: quæ bifariam diuisa est, altera parte sursum, altera deorsum porrigitur. Pars quæ descendit, rursus tripliciter finditur, & pars vna ad crura porrigitur, altera ad testiculos, & tertia ad renes. Procedunt vero & de corde arteriæ, quæ serosum excrementum & vnâ caliditatem immittant: vt ab eis renes calefiant, nam renes ita ex seroso isto excremento frigent, vt ex atræ bilis succo lien: Quamobrè à dictis iam arterijs calor renibus suppeditatur, quò natiam suam frigiditatem possint euincere. Postquam vero serosum id excrementum renes attraxerunt, vtilem qui in eo est sanguinem ipsi retinent, & ex eo nutriuntur: excrementum vero ipsum serosum à facultate segregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in venis & arterijs hoc cum sanguine currit, excrementum serosum: cum segregatum est, lotium nominatur. Proinde quod in sanguine vtile est, id sibi renes in nutrimentum seruant: quod autem inutile, id abigunt. Atque vt bilis vesica, bile delectatur: & lien, atræ bilis succo: ita renes seroso isto excremento gaudent. ¶ Renum autem operatio est secernere & percolare serosum excrementum à sanguine. Atque hic renum vsus est. Non solum autem renum, sed & singularum partium operatio medico est inuestiganda: quòd ex operatione labefactata cognoscatur, quæ particula morbo sit affecta: & ex modo ruinæ operationis, quantum sit quæque affecta.

Quibus ex causis calculi oriuntur, & qua ratione pueris in vesica, adultis in renibus frequentius oriri soleant.

CAP. 2.

- O**mnis affectus, quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, siue is similis sit, siue instrumentalis, siue communis: proprie tamen Lithiasis, id est calculi morbus, Nephritis appellatur. Sunt autem lapidis huius quatuor causæ, Efficiens, materialis, instrumentalis, & finalis. Nec operosum fuerit discere à rebus externis, lapidis concretionem, aut à frigore, aut à calore fieri: velut in riullis & canalibus, cum caliditas, materia non expirante & ventilata, exoritur, cum aqua in aliquo canali substet, calor quidam præter naturam accenditur, quo dispergente id quod in aqua sic cœnosa partium erat tenuium, quod crassarum est partium in terrâ durefcit: manensque eo in loco substantie lapideæ ex qua factus canalis est, adhærescit: & in lapidē sic colligitur. Subnectam aliud de eadem re notum exemplum. In lebetē generari lapides sæpe cõpertum est, aquæ parte, quæ tenuis fuerat, dissoluta, manente alia, quæ crassa & terrena est: eam enim lebetis vel alius aris corpori affigitur, & lapidescit. Verum in nobis lapidem frigus non parit: neque enim fieri potest, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concrefcere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus: quo fit, vt à calore lapis in homine generetur, eoque vel vehementi, vel tepido. Nam si crassa materia est, sufficere potest tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis est, ad firmandam & indurandam terræ modo crassam hanc materiam: est enim crassities ad generandum lapidem singulariter accommodata: Sin tenuior est, vehementiori tum planè indigebit caliditate, siue naturali, siue præter naturam, qua durefcit in terram: siquidem calor tenues materiae partes euaporare facit: atque ita, vbi valuerit, lapidem conformat. Ideoque simpliciter à calore fit in nobis calculus. ¶ Materialis causa est crassus aut glutinosus succus, vel utroque modo vitiat. ¶ Instrumentalis causa est ren, aut vesica, vel pars alia quæ generando lapidi sit opportuna. ¶ Finale causam haud aliam dicas, quam lapidem ipsum. ¶ Sanguis qui in renes fertur, aut crassior seipso est, aut pituitosior, aut magis ad bilem atram, aut rufam demutatus: ferturque ad eos per venas & arterias, vel in cavitatem, vel substantiam: eò delatus, si quantitate, vel qualitate, vel consistentia excedat, astringitur, detentusque concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præter naturam amplius eum densat, agglutinat, & assat, assatumque ipsum in terram & lapidem commutat. Qui itaque arbitrantur in renum concavitate lapides consistere solum, cum per vrinæ meatus transeunt, dolere laborantes dicunt: Qui vero in ipso renum corpore gigni lapides arbitrantur, quo modo & in arthriticis nodis gignuntur: non solum cum pertranseunt, sed & quando generantur, & quando renum concavitatem subeunt, dolere laborantes asserunt. Sed fieri utroque modo lapides posse nobis factis persuasum est, cum succus tenax & crassus tempore aliquo assatur in ijs atque exiccatur. Demonstratum est enim in commentarijs de facultatibus naturalibus renem trahere ad se quicquid in venis serosi & tenuis cum sanguine permistum reperitur. Si quando igitur meatus, qui in renis ventriculum illud transmittit, latius aperiantur, crassius vnâ aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in renis cavitatem, lapidosam consistentiã assequitur. Quamobrem si virtus segregatrix ipsius renis id omne in vrinis expulerit, arenosum in ipsis sedimentum pueniet. Si infarctus id & solutu difficile sit quod renis cavitatem suscepit, ad eum aliud adhuc non ab simile ex cava vena immisum deinceps colligitur, & augetur (circulatur. n. semper quod affluit ei quod iam adest) itaque

Septima Classis.

BBBBBB ij lapis

Gal. 6. epid. part. p. com
6. fol. iss. c. clas. 3.

Gal. de renum affectus

lapis non adeo contēnendā magnitudinis exurgit. Quod certe vt facilius fiat, renum tempera- **E**
tura iuuare potest haud mediocriter, si calore naturali hęc ceu feruens & acris fuerit. Atqui si fo-
ramen & meatus, qui ex vena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & sanguis humens,
neq; crassus neq; glutinosus: tum vrina fiet cruenta. Cum itaq; ex sola pituita tenaci & crassa
porosorū & lapidosorū corporū, q̄ in renibus cogūtū, substātia coiuerit: color inesse solet, quē
cineritium nominamus: non ablimilem lapidi, quem fieri in aquis sponte natis, quæ ἀυτογενῆς
græce dicuntur, videmus. Hæc nanq; si tepidiores sint quā pro temperatione, tophos viden-
tur producere; neq; alij causæ acceptum feremus, quod pueris in vesica lapides generentur, æta-
te vero florentibus in renibus, Quippe cum actiones naturales in pueris sint omnes fortes, fu-
sa est in eis & dissoluta succorum crassities. Contrario modo se habent qui ætate processerunt:
nam actionibus in hisce debilioribus coacta est crassities succorum. Apparet vero in externis
id quoq; cum videlicet quæ crassam naturam habent, per tenuia foramina traicere institutum
sit, quæ nanq; fusa calore sunt & colliquata, transire ocys videmus: quæ vero liquata non sunt,
traiectioni resistere. harum materiarum exempla nobis sunt pix, resina, adeps, cera, & mel.
Cum itaq; in pueris calidum innatum abundet, & fortes sint actiones: crassitudo materiæ dilu-
ta in renes delabatur, indeq; facilius in vesicam transit, non parum etiam adiuuante ad transito- **R**
nis celeritatem ipso actionum robore. in vesica autem existente frigida (membranosa est enim
pauciq; sanguinis, & ampla intus capacitate) rursus consistit, densaturq; ad eam crassitudinem,
quam paulo ante monstrauimus: consistentiaq; principium sumit, si diutius in vesica commo-
retur. Ipsa siquidem glutinosa credibilius est ab innato puerorum calore facilius subigi, atq; ideo
magis vniri, consistere, & condensari. Adijciamus si libet, puerilium vrinarum crassitudinis
causam: quæ certe alia non est, quā puerorum voracitas, & mouendi excessus mox ab ali-
mento assumpto, dum scilicet pueri ferociunt & ludunt. In lactentibus autem ipsa & iam mate-
ria plurimum facit: in adultis enim qui caseo & similibus rerum esu delectabantur, lapides in ve-
sica & renibus fieri cognouimus. Idcirco lithialis vesicæ, puerorum est morbus. Haud enim
potest vesicæ collum tam angustum in maioribus corporibus esse, vt humorem crassum remou-
retur. At tamen ne putemus solum hoc sufficiens esse ad lapidis generationem, nisi calida in-
temperies eodem accedat: quæ calorem ignitum habeat, non temperatum aut modicum. In
puellis ceruix vesicæ dehiscit in membrum genitale, & breuis simul est & lata, vt nullo labo-
re crassa per eam ipsæ metant, quæ in vrina feruntur: quæ dum pueri retinent, quod sæpe fit,
& propter longitudinem & angustiam ceruicis vesicæ, materiam vesicæ æstuantī præbent ad **G**
calculi generationem.

Indicia quibus calculi & reliqui renum affectus deprehenduntur.

CAP. 3.

Signorum alia sunt, vt ita dicam, scientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium signum
est, quod certe, nulloq; medio morbum ostendit, in renibus nempe lapidem: vt cum
arenæ in matula subsident, tunc planè ostendatur lapidem in renibus esse: signumq; hoc con-
stans & proprium. Quoniam vero affectus quidam complicantur, dicemus quoq; de signis
communibus. Cum lotium quod excernitur, sanguinolentum est, signum id esse commune po-
terit, vel quod vasorum apertio sit, vel ruptio, vel erosio, vel imbecillitas, vel dilatatio, vel
aliud quicquam eiusmodi. Quoniam ruptionem exquisiti & confertim egesti sanguinis vacua-
tio sequitur. In apertione paulatim fertur, & sanguis tenuissimus emanans cruentam vrinam
efficit. Si quocunq; tempore & momento sanguis egeritur, imbecillitas vasorum est: Sin vnā
cum sanguine, alia quoque crassitudines excernuntur, dilatatio. Sin sanguis sit aquosus,
manifestum est certumq; lapidem consistere. Sin sanguis qui excernitur sit crassus, manife-
stum est ipsius crassitudinem violenta coactione in lapidem esse abituram: si (vt fit) in ea sangui-
nis vacuatione frigidam exhibeamus, vt vena atq; arteria: coarctetur & conuieat, nec amplius **H**
sanguinem vllum in renes ingerat, qui cogi istic possit. Fit enim proculdubio in hisce sanandis
error: nam venam coarctant frigida, vt alium sanguinem inferre non sinat: verum ea ratione fit,
vt sanguis in renibus commoretur. Proinde si frigidam exhibeas, venam comprimis qui-
dem, ne sanguis deferatur: sed qui renibus illatus iam est, mox indurabis. Ex stupore cruris
quod à rene secundum lumbum porrigitur, cognoscere poteris quis ren laboreat. nam si dextrū
crus stupor occupabit, dexter ren ægrotat: sin laeuum, sinister. Est vero stupor, sentiendi &
mouendi in particula difficultas: qui fit in crure, quia vena quæ ad inferiora demissa est, tri-
plici ramo diuiditur, quorum vnus cum arterijs ad testiculos vadit, & vasa seminalia: alius re-
nes ingreditur: tertius ad crura porrigitur. Cum igitur in renibus lapis generatur, vnā tum
afficitur vena quæ ad crura descendit: sunt enim ambæ ab vna sobole cauz venæ, quam inferis
partibus natura distribuit, igitur vena quæ ad crura porrigitur, repletur: qua repleta, strin-
guntur neruus qñq; aut musculus. cum stringitur neruus, aialem spiritum ad crura non tran-
smittit, vnde sensu crus priuatur, & prouenit stupor. Porro ex testiculo quoq; ¶ secundum
lumbos} retractio, scire possumus renem esse affectum. Si nanq; dexter testiculus retrahatur,
dextrum

† In impressis
est aut s. fr. i.
sm p. cessionē
vel restitudi-
nem.

- A** dextrum pati renem argumento est: si sinister, sinisterum. Nam à iecore & corde vena & arteria ad renes procedit, quæ in eorum cauitatem inseritur. vasa autem seminalia ad testiculos feruntur. Quando igitur lapis in renibus generatur, vena illa & arteria distenduntur, & seminalia vasa quæ ad testes pertingunt, atq; ita per compassionem testes retrahuntur. Tradunt aliqui, vehementis doloris ratione vigilias vomitum excitare, debebant itaq; podagrici, lippientes, & qui vehementi dolore, & vigilijs exercentur, vomere. Sed ea de causa hi non vomunt, immo propter posituram renum: ij namq; positi sunt secundum spinam post intestina & ventriculum: quapropter facta in renibus violenta quadam distensione, per copulas affectio ad intestina & ventriculum digreditur, indeq; affectione ascendente, sequitur subuersio. Quoniam vero cum lapidis subest, quædam veluti titillatio oritur, naturaq; ad eius quod molestat expulsionem stimulat, ideo spiritus occurrunt: quibus irrupentibus in fistulosam pudendorum partem, ipsam immaniter contendunt. nam in omni motione naturali sanguis & spiritus concurrunt, qui sunt naturæ vehicula. Cum vero demonstratum sit cor, iecur, & renes in concauitate non sentire, in superficie autem sentire (quoniam in superficie nerui sentientes feruntur, in concauitate vero nulli sunt) quomodo hæc dolorem per sentiscunt? An quia grauatur cauitas, ideo dolor exurgit: extenditur namq; membrana quæ foris est, vndiq; quod cauitas interna sit repleta, & sic extensa membrana dolorem facit. In renem itaq; substantia dolor itidem generatur, quando concauitas ex lapide grauata est, & circumdatur, profertq; consensione dolorem in superficiem: quippe quæ neruos sentientes habeat & membranam. In meatibus autem vrinæ, vt qui neruosi sunt & sensibiles, dolor fit sæuissimus. Dolor præterea vehementissimus fit in renibus, propterea quod eorum cavernulæ non sunt latæ, sed angustæ, & renes ob firmitatem substantiæ non diducantur vt vesica. Eadem causa, renum lapides magna ex parte minores sunt, æquales, & molliores, vt pote qui diuturni non sint. Qui calculo laborant, his primo vrinæ sunt aquosæ: cū enim sit obstructio, ceu per cribrum effluunt; post arenosæ. demum calculi excernuntur, cum dolor cessauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egressum partes dilatantur: ita hic violentia, renum substantia fatiscit, & egreditur lapis, cum ad renem cauitatem subit, in membrana, quæ istic substat, quoniam facili sensu est, dolorem mouet vehementem: & multo magis cum meatus vrinæ ingreditur, propter angustiam, & sensum eorum, quantisper enim in renem corpore sistitur, non multum sollicitat, quoniam, vt diximus, eorum substantia sensibilis non est. Sæpe namq; præ magnitudine in collo vesicæ detenti lapides in extremum periculum doloris acumine patientes agunt, nec vrinas sinunt excerni. Vidi ego quendam, cui per alias vias elapsus in virilium extremitate lapis hæserat, minimumq; absuit quin vrinæ difficultate, & dolore acutissimo homo interiret, nisi angusto tandem forcipe eximere potuissemus, sectionem per longum superne moliti, nam vrinæ meatum, nisi vrgeat magna necessitas, incidere non oportet, ne fiat fistulosa pars ea, & vrina profluat. Inuenias tamen qui dolorem nõ habent, nec sanguinem mingunt, quibus meatus in renibus congesti non sunt. At tenues arenulæ haud magno negotio quidem excernuntur: quod qui faciunt, nec ægrotare se putant, quando dolorem nullum sentiant. Verum nihil est hac in re contemnendum, cum tempore omnia grauiora reddantur.
- L**apides & arenulæ colore differunt, tum ob caliditatem, tum ob materiam: nam vt quidq; illorum longiori tempore retinetur, ita rufum, flauum, rubeum, aut nigrum efficitur. Haud aliter & à succis fiunt lapides & arenæ, colore vel sandarachæ simili, vel nigro, vel pallido, vel alio aliquo colore pro succorum varietate. Fiunt autem lapides in concauitate renum, in eorum substantia, & vbicunq; fieri cõmode possunt, aut parui, aut maiusculi: interdum pauciores, interdum plures. Differuntq; magnitudine, figura, colore, asperitate, & multitudine. Nigros siquidẽ inuenias, & subalbos, & pallidos. Ac rotundi, lenes, & parui, facile excernunt: maiores, vel aliter figurati, & maxime oblongi & asperi, difficulter. Arenulæ vero prodeunt & egeruntur dum fiunt lapides: cum facti sunt, haud fieri potest vt efferantur, quia in lapidem sunt coacti, nisi natura ipsa vltro conterat, & excernat, vel ars per medicamentum tritorium naturæ auxiliata, conterat & euacuet ipsas. Nemo vero ignorabit colicum & renem affectum vnâ plerunq; incidere. Deprehenduntur tamen proprijs signis: nam aluus exonerata colicis medetur: nephriticos quoq; à principio mitigat. Etiam aliqui dederunt medicamentum quo aluus subducta est, & dolor cessauit primo, secundo, & tertio die, quarto prodijt lapis. Cum autem simul inciderint renem & coli dispositiones, mutuo particulas communicant intentione & remissione: tenduntur enim ob continuitatẽ partes haud aliter quàm funiculus: & neq; superne ructus vllus, neq; infra flatus quispiam exit.

Calculi & reliquorum renum affectuum curatio.

CAP. 4.

Si renum affectus subito inuadat, & qui laborat cibo nuper resectus sit, cibiq; adhuc sint incocti sicut ægrotus eos ingestit, aut semicocti, vel succorum multitudine corpus grauatum habeat: oportet ante aliam curationem, vel potius mitigationem, nisi quicquam impedimento est, vomitum prouocare. Mox si in intestinis excrementorum superfluitates fuerint, per idoneos clysteres extrahere, modo nihil obstat. Postea si totum corpus plenum fuerit, considerare quif-

Septima Classis.

BBBBBBB iij nam

Gal. de renum affectus

nam humor sit, qui ipsum repleuerit. Atque si sanguis is est, euacuationem instituire oportet, **E**
 cum nihil impedit: minorem tamen multo quam plenitudo desiderabat. Quid ita? quoniam la-
 pidem non plane statim eximere possumus, potissimum cum magnus est: ideoque oportet ple-
 niorem sanguinis euacuationem cauere, propter consumptionem, quae tempore adhuc aliquo in
 corpore futura est. Sin quatuor humores abundauerint, potius vena incidenda est ante purga-
 tionem, quam purgandum ante venae sectionem. Quoniam si per sanguinis missionem corpus
 prius vacuatum fuerit, purgans medicamentum exhibitum, venas & arterias, & inanes corporis
 regiones inuenit non oppletas: quo fit, ut absque villo impedimento in totum corpus dimanet ad
 attrahendum succos, facillimeque fiat eorum euacuatio per vasorum spatia, & fusionem tenuitatemque
 succorum. Nam si vasa sanguine repleta sint, & purgatiuum dederis: non poterit propter pleni-
 tudinem in corpus differr: unde fit, ut substat, & nihil efficiat: aut si quicquam faciat, male faciat. Ex me-
 dico quidem purgans medicamentum: Ex natura vero totum negotium pendet: haec etenim a pur-
 gante medicamento excitata, facultatem segregatricem aduocat, qua segreget inutilia ab vtilibus.
 ac vtilia quidem retentrix facultas detinet: inutilia vero expultrix facultas expellit. Non oportet
 autem simul venam secare & purgare: verum prius sanguinem detrahare, deinde virtutem pulchre
 refocillare. quam ipsa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur. medicamenta enim per se ipsa nihil **F**
 efficiunt. ideoque corroboranda virtus est, ut possit natura uti purgatiuis exhibitis ceu instrumē-
 tis, atque quod decem est, perficere. Huc praeterea accedit, quod vna cum sanguine multum est vitali spi-
 ritu excernitur: quo excreto refrigescit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. Ea
 propter virtutem prius refocillare oportet, deinde medicamentum purgans exhibere. Sed quia
 affectus renalis est, & materia, ex qua lapis generatur, crassa, materiamque crassam sursum reuelle-
 re promptum non est, magis vero ad ipsius lationem spectantibus deorsum vacuare expeditum:
 ob id si valida sit virtus, venam quae in poplite est, aperiemus, vel quae ad malleolos: sin imbecil-
 lis, venam quae est in cubito. nam si virtute debili infra euacuabimus, retentrix facultas, quae est
 imbecillitas, non retinebit: sed vniuersa in praecipitium rapietur, & partem assiduo defluxu impetet,
 succis videlicet in locum imbecillum perpetuo procumbentibus. Quapropter cum firma virtus
 est, conuenit ex vena, quae in poplite est, sanguinem mittere: cum debilis ea est, reuellere ad supe-
 riora. Quam vero ob rem? Ne materiae plus in renes deriuetur. Hinc est quod cum cibaria, pi-
 tuita, & succum vomitu euacuauimus, tranquillitas quaedam fiat & leuatio. Eijcitur namque ci-
 bus & pituita, quae ventriculum grauant: a ventriculo autem renes stringuntur & vrinae meatus. **G**
 quo fit ut grauior sit oblatio. Sunt itaque primum ista diluenda, quae stomachus excipiens ceu de-
 bilior distendebatur & premebatur: quibus euacuatis leuatio sequitur, nondum tamen perfe-
 cta liberatio. Vacuamus etiam per clysterem excrementa: ne colo & reliquis intestinis constri-
 ctis atque grauatis, vna quoque ren laborans stringatur prematurque, atque sic amplius doleat. Quod
 manifestum est, quia stercoris obstructione renes plerumque exasperari compertum sit, enematis
 iniectione renalem dolorem esse mitigatum: vel quod ea euacuatione ren aliquis non sit amplius
 compressus: vel quod ex stercore nulli postea flatus prodierint: quia in renes impingentes, ipsos ut im-
 becilles comprimunt & extendunt. Sed neque sanguinem, neque alium succum plus a quo relinqui
 in corpore par est, ne multa hinc renis vasa distenta plus doloris concitent. Quaecumque enim vel
 dolent, vel calent, vel extenduntur, per vehementes & acutos dolores, ad se materias accerunt.
 Proinde doloribus siue repente, siue pedetentim in renem incurfantibus ex commemoratis iam
 causis, illico, nisi quid prohibeat, aluum decocto aliquo eluemus, caricarum, scenograeci, aristo-
 lochi, & similitum. ac, si vacuatum satis est, bene vertit: sin minus, bis, ter, aut amplius vacuandum
 enemate est, sed ex eorum decocto quae conducibilia sunt, & familiaria naturae egrotantis, ne an-
 gantur grauenturque renes & viae vrinales. Posteaque autem aluus satis excreuit, iniicienda sunt, quae
 vrinam vias dilatant, renes laxare, calculum deprimere, & morsus mitigare queant. vtilis ad haec **H**
 materia est oleum anethinum, in quo eliquatus sit gallinaceus adeps quam recens: maximopere
 vero phasiani adeps, vel butyrum recens, aut similitum aliquid. Quae si in promptu non sint, sce-
 nograecum, & althaeae vel radicem vel semen, aut similitum aliquid decoquentes oleo iniiciemus.
 Nam haec omnia vias dilatant, & lapides deprimunt, nec non doloris vehementiam mitigant. Sed ho-
 rum vsum frequentius assequitur is, qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatem: im-
 moderata namque emollitio & laxatio virium robur exoluit: quod solatur, & perfecte curat vni-
 uersum dolorem. Post vomitum autem & enemata, conferet locum qui affectus est, fomentis hu-
 mectantibus & relaxantibus delinire, quantisper lapis in rene haeret: ut interim tamen curemus, ne,
 ut dictum iam est, is abutatur. Huc faciunt etiam cucurbitulae, quae saepe lapidem celeriter adeo trans-
 ferunt, ut subitam eius mali leuationem possint comparare, lapide nimirum in locum amplio-
 rem translato: quapropter supra a renibus initium faciendum est, procedendumque ad inguina: obli-
 quam istum positionem, quo loco frequenter dolores incedunt: quod cum institueris, nihil est
 vtilius quam partes eas in laborantibus prius calfacere, postea cucurbitulas admovere: alioqui lapis
 sicubi maior fuerit inuentus, arctius figitur: cumque violentius vrgeatur, nonnunquam periculum haud
 mediocre doloribus accersit, quare fomentare iam nominatis iniectionibus proderit: si mali com-
 municatio

est ea q. d. comp. mid. luc.
 cap. 2. fol. 207. A. ca. 6.
 epid. seca. p. com. 6. A.
 ca. q. d. na. uic. com. 2. i.

- A** muntatio ad pudenda vsq; processit, atq; id cum fœnogræco, althea, semine lini, anetho, gummi, & similibus, aqua diligenter incoctis & dulci oleo infulis. Conducat etiam emplastrum ex triticea farina, aut hordeacea cum lini semine, & fœnogræco, & melle, & oleo anethino, & gleucino: quæ cum decoctione prædicta elixabimus, inspergentes in ipsa cataplasmatibus ebullitione, radicem altheæ pulcherrime tusam, & cribro discretam, terebinthinamq; resinam cum definit feruere decoctum, aliquibus adiectis seminibus, quæ flatus discutunt, siquam subesse inflationem intelleximus, ut sunt anethi & apij semina, fœniculum, ligusticum, & alia id genus, pro laborantis temperamento. Fiet autem cataplasma optimum ex lupini farina decocta cum musto, si à decoctione præcedant radicem minutissime leuigatam admisceamus & chamæmelum. Bonum etiam fuerit panem musto incoquere, & cataplasma inde lumbis imponere & ilibus. Nec minus proderit vesicam & partem sub umbilico cataplasmate confirmare ita, ut crebra permutatione alia atq; alia subinde admoueamus, priusquam refrigeratum sit primum quodq;. Sin illud non liceat, tepescitorio possumus alio, ne refrigescat, quod impositum est, fouere: quod fiet si pro fomento cataplasmati aquam calidam in vase testaceo vel aëneo imponamus. Post alui vero & supra et infra, sicut diximus, euacuationem, phlebotomiam, purgationes, fomenta, infusiones, si dolores adhuc perseverent, uti lotionibus conuenit dulcium aquarum. Aliqui enim vel ante venesectionem & reliquam curationem, balnea admiserunt, propter doloris immanitatem: Aliqui, si nihil esset, quod urgeret, post sanguinis missionem & curationem reliquam. Balnea sanè humectant & calefaciunt euestigio: calida liquidem aqua lenitionem affert cum calefactione: In quam tamen qui frequentius se demittit, inescatus lenimento doloris, quod lotio præstat, corporis vires exsoluit: quarum est, quicquid corpus infestat, propulsare. Eam ob rem cum cessauerit dolor, auferenda balnea sunt, & fomenta adhibenda: sed ex medicamentis, quæ patientis naturæ sint accommodatissima. Cæterum si excessu doloris homo periclitetur, commodius erit stupefacientibus succurrere: nã aliter ea nunquam vsurpes, quippe cum dolorem non sedent, sed sua temperatura sensum auferant, ipsumq; fallant: quæ dispositio postea multam curam requirit. Quod si spiritus aliquis crassus, qui vnã cum calculo morbum exasperet, suspectus nobis fuerit: prædictis fomentis & cataplasmatibus admiscebimus, quæ digerendæ inflationis naturam habent, sicut rutam, anethum, nigellã, & hoc genus alia, diligenter attrita, post perfectam ebullitionem. Sed eadẽ ad fomenta & enemata aque incoquimus absq; contusione. Verum si omnibus his peractis adhuc lapides fixi permaneant, à multis cibis atq; potionibus laborantem abstinēbimus, & ijs, quæ ipsius naturæ sunt minus conuenientia: ne venter repletus, grauatus, inflatusq; ciborum succorumue aut flatuum copia, repletionem hac renes premat, & violentia prosequatur. Sint vero quibus vitur omnia modica, & laborantis naturæ tum qualitate, tum quantitate accommodata. Veruntamen si laborantis natura calidior esset, & litis vehementior, vacuato prius toto corpore & ab excrementis repurgato, si qui frigidam bibere essent consueti, & phlegmone nullum viscus laboraret, nec esset imbecille: frigidam sæpe copiose exhibuimus. renibus ita corroboratis, euestigio lapidem impactum expulerunt. In corporibus autem plethoricis, id est quæ succorum quatuor multitudine equaliter reddunt, & excrementosis, & in quibus viscus aliquod debilitate affectum est, & ea forte alijs, frigide potionem cauere conuenit. Cæterum si & post hæc omnia, quæ diximus, lapis adhuc firmiter resistat, vtendum est medicaminibus quibus conteratur, quæ tepidam facultatem habeant. Nã calida urinam prouocantia indurant lapidem: quæ vero tepidam virtutem habent, paulatim comminuunt lapidem, nec eum duriores reddunt: eiusmodi sunt damafonium, petroselinum, polytrichon, & his similia. Sed forsitan dubitaret aliquis, quomodo lapidem possint comminuere, quæ tepidam facultatem habent: Cui nos respondemus. Lapis ille cum ab intemperie & valido calore sit factus, ob id merito exhibemus, quæ virtutem tepidam obtinent, ut quæ contraria ijs sint, à quibus lapis est effectus. Sic enim multo tempore attenuamus, conterimus, & superamus ipsum. Quippe tepida, ceu minus calida, sunt valde calidis contraria. Diureticis ergo & valde calidis vti non poteris, ne crassam materiam eo pacto indures, & in lapidem celerrime commutes. Cũ vero lapis nondum constitit, neq; magnus est; sed tantum obstructio fit ab arenis, vel crassis & tenacibus succis: tunc calida secure porrigas, & quæ obstructiones aperiant, haud veritus vt lapidescat materia. Cum namq; arena sint, quæ obstruunt, si porrigas, quæ aperiant, & calida, qualia sunt, medicamentum ex aniso, ex pipere, apium, phur, & similibus aliquid: euacuabis & dissolues eas.

De ratione præcauendi ab affectibus renum.

CAP. 5.

AD prædicta vero breuiter delibandum est, quomodo quis se à lapide præseruet, ne qui iam curati sunt, eos noua lapidis generatio rursus perturbet. Quoniam autem eorum qui calculo infestantur, sanabiles sunt alij, alij minime: In præseruando maximi sunt momenti ciborum moderatio, & bonæ coctiones. Satietales enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo, sed etiam pariunt, vbi nullus erat. Quapropter nihil est seruens ingerendum, quod renes possit & vesicam calefacere. Nec minus cauendum à cibis est, qui duram substantiam habent, & quæ agre diuiduntur: quicq; substantiam habent pleniorē, & qui multum nutriunt, tum qui celeriter in corpus distribuuntur ante perfectam concoctionem: item qui innatant, difficulterq; descendunt,

&

& inflant, ac vias oblimant, aut aliter corporibus adhærescunt pertinacius. Nam ventriculus tali-
 bus alimentis grauatus, cruda hæc ad iecur & renes detrudit: incoctum autem alimentum à ven-
 triculo confertim illuc expulsum prauè excolatur, atq; cum tumultu semel atq; iterum per renes
 transiens, in lapides concrefcit ob renis diurnam percussionem. Sed ad victus rationem tran-
 seamus. Vinum itaq; sit tenue admodum & albū, non valde vetus: dulcia vero & nigra vina cal-
 culosis sunt inepta. Aqua vero in vnuerfa victus ratione sit purissima & purgata: nam fluuiales,
 palustres, & omnes aquæ stagnantes, quæq; segniter fluunt, & non commouentur, omnes gene-
 rare lapidem possunt. Atq; vt paucis de omni victus ratione præcipiam, in frigidis & carnosis,
 diæta sit planè extenuans: in calidis & gracilibus media sit inter extenuantia & crassefaciètia. Ab
 aliorum omnium faturitate cauere conuenit, & præcipue dulcium, & caseaceorum nutrimento-
 rum, & crassorum, & tenacium, & pinguium. Cruditatemq; ideo aduersissimam esse putandum
 est: in quam si calculosorum aliquis incidat, somno diutius aut quieti prorsus indulgeat: præcor-
 diaq; proprijs manibus calfaciat, donec concocta rite omnia sint, & infra subsidant. Locis tempe-
 ratis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberum tempus est. Irascantur interdū. Deam-
 bulationes & exercitia laborantis naturæ conueniant, est enim desidia in primis noxia. Sit alius
 soluta assidue, modo ne inflet aliud quippiam. cum nanq; hæc probe excernit, vrinæ profluent
 libere. Vnctionibus si oportet vt, quando oportet vt, sint quæ contra locorum iniuriam queat
 corpus commutare: vt sunt rubrificationes, dropaces, & quæ ex sinapi fiunt. Aquarum etiã spõ-
 re natarum, vsus prodest, cum nihil prohibet, Considerare etiam accurate debes de sanguine mis-
 tendo cum tempus adest, si corpus sanguine plenum videatur. Exundans enim nisi euacues, con-
 fluet in partem imbecillioem. Sed purgatione vt præstiterit in his qui malis succis sunt repleti,
 nam eos qui inordinate degunt, & succum crudum in superiori ventriculo multum colligunt, à
 cœna frequenter vomere facito, nisi sit quamobrem prætermittant. Post prouidentiam, quæ toti
 corpori adhibetur, offerre conuenit medicamenta, quæ renes purgent: sicut quæ obstructiones
 aperit, quæ vrinas crassissimas, viscosas, fetidas, & multas, à venis, renibus, vrinæ meatibus, atq;
 vesica educit: quo numero sunt radicis cardui decoctū, & alia prædicta. Sæpe et magno vsui sunt,
 quæ vrinam mouent. Hæc vt omnes homines communiter moneremus, non vt exquisitam
 disciplinam traderemus, sunt à nobis exposita. Quamobrem tibi gratia est habenda, quoniã per
 te sunt omnia tradita. Porro constat ab vnica dispositionis indicatiõe, parari perfectam & ex-
 quisitam curationem non posse: sed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non sint aliena:
 hinc est, quod commune facere de illis etiam aliquid operæ pretium putemus. Variatur enim me-
 dicatio pro diuersis causis, ætatibus, locis, anni temporibus, habitibusq; & dispositionibus, mo-
 ribus & consuetudinibus, temperamentis, sensus facilitate & difficultate, partium differentijs, po-
 sitionibus, alijsq; id genus compluribus, quamobrem opus est optimum medicum diligenter id
 nosse, quod secundum naturam est. Qui nanq; id, quod secundum naturam est, exquisite perpe-
 xit: celerius cognoscet id quod est præter naturam. Neq; enim prædictæ causæ solummodo me-
 dicationem variant, sed proprii quoq; naturarum modi, propter quos medicamēta, vel plurimū
 probata sæpe nihil conducunt atq; fallunt. quapropter obseruare conuenit. Et nisi curationi ob-
 temperent, vel ob naturæ proprietatem, vel affectus apparatus, vel aliud quippiam: his relictis,
 ad alia quæ vtilia planè sunt, transire necessarium est. Id quod faciendum non tantum in medica-
 mentis est, sed & alijs omnibus tum auxilijs, tum viuendi institutis. Verum memoratas hic pro-
 prietates, aliaq; complura, quæ dicta non sunt, non omnes qui ad medicinæ sacraria accesserunt
 (licet sint alioqui argutissimi) sed qui semper ægris assistent, & explorabunt naturæ motus, affe-
 quentur. Proinde si ob latentem aliquam & propriam causam, artificiali cuiusquam coniecturæ,
 medicamenta non respondeant, oportebit propter vrgentem vehementiæ necessitatem, ad ea
 quæ veteres obseruatione tradiderunt, & quæ à tota substantia operantur, descendere: Ea dico,
 quæ experimento, & exercitatione irrationali sunt reperta: quod genus sunt passer troglodytes,
 leporina pellis combusta, sanguis hircinus, & alia infinita tam simplicia, quã composita medica-
 menta. Quorum multa abominanda sunt, quæ exercitatio irrationalis inuenit: vel natura, vel for-
 tuna quadam, vel obiter non data opera, vel imitatione, vel insomnio, vel oraculis, vel traditiõe,
 vel alijs quibusdam, ex quibus empirice constat. Quæ omnia cum ratione indiscussa nostro tẽ-
 pore sint, nō ponemus magnam in eis fiduciam, quia modum vtilitatis illorū ignoramus. Quod
 si aliquando cogente aliqua necessitate adhibeamus, non debemus his abuti, ne quemadmodum
 absq; comperta & manifesta causa iuuarunt, ita vicissim offendant. Qui nanq; volet esse præcla-
 rus medicus, & ratione quæq; non temere agere: circa qualitates effectrices, & operationes
 debet versari, & in eis fiduciam ponere: quippe qui sic methodo compertum habeat calidi & fri-
 gidi, humidi & sicci effectus, item acerborum, austerorum, acidorum, dulcium, salforum, amarorum,
 acrim, & omni qualitate carentium, nec ignoret, quem effectum præstent, quæ crassarum
 sunt partium, quæ tenuium, quæ obstructiones aperiunt, quæ attrahunt, quæ emplastica sunt, &
 alia quoq; sigillatim. Enimuero vt plurimum ratio constat lapides conterentis materiæ, has vt
 magis decens est, quam quorum ratio cognita nō est, veluti damafonio, petroselino, polytricho,
 &

A & similibus his virtute, quæ probatiora etiam eo sunt, quòd tepida facultate consent. Verum si tandem calibus ita deploratis, & hæc frustra admoueris, non absurdum erit nos Christianos (sic deo rem committas) ad maxima nostra & vere arcana confugere, quibus, id quod & credo & cõfiteor, non corporis solum affectus, & à quibus omnes medici desperarint perfanari: sed oēs et ai passiones funditus extirpari. Reliquū sermonē ad te peculiariter, tanq̄ hypothesim cõuertam.

De alimentis quæ calculorum morbis conveniunt.

CAP. 6.

C Vm multa sint, quæ restaurare sanitatem possunt, mihi ab alimento necessario incipiendū videtur: nam alijs auxilijs non semper utimur, sed alimento carere nullum animal planè potest, siue valeat, siue ægrotet. Quoniam vero tutior est & compendiosissima via ad affectus levationem vnica victus ratio: quandoquidem aliorum medicamentorum abusus & permutatio, sicut comperi, multis sæpe non leues morbos pepererunt: tu animæ meæ sol, qui calidius es & humidius temperamentum sortitus, & ætatem puerilem, viresq; non ita robustas, habitum gracile & rarum, & facilem insuper ad percipienda incommoda sensationem: Ob temperaturam, ætatem, habitum, & raritatem, assumere debes horum qualitati similia in nutrimentis ciborum et potuū, & quæ valeas concoquere: Ob debilitatem autem virtutis pauca, & eo sæpius: pauca quidē, debilitatis virtum gratia, nā onus ferenti conveniat oportet: sæpius vero, quia necessitas vrget. Athletæ enim, viatores, milites, & omnes qui valida exercitia obeunt, modo valeant inculpate, abstine re à nullis debent, vel cibus, vel potibus, quæ ad manum sunt, vel quæ occasio præstitit, quia uti ijs oportet, quæ est necessitas elargita. Quibus non solum viuere ita licet, sed & his qui negocijs vrbanis plurimum distrahuntur, & patroni aut vindices propugnandis clientibus negociosius degunt. Tu vero, qui nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima. plurima dico non ad tuas vires, sed aliorum anni temporum respectu. Quemadmodum & Hippocrates artis nostræ princeps inquit: Æstate & autumnno cibos difficillime ferunt: hyeme facillime. ver secundo loco est.

† καὶ τῶν πρὸς
ἀουμένων πρὸς
ἐπιτομῆς βίῃς.

aph. 1. 15

B Idem rursus alibi ait: Ventres hyeme & vere calidissimi sunt natura, & somni longissimi. In his itaq; temporibus alimenta plura tribuenda sunt: siquidem calor innatus multus est, ideo pleniori alimento indigent. Indicio sunt ætates & athleteæ. Bibes autem aliorum anni temporum comparatione minimum. Debetq; potus esse album & tenue vinum, quod admodum vetus non sit. Sed & obsonia hoc tempore asia debent esse vt plurimum. Videndumq; oleribus & leguminibus tum parcissime est. Et hæc omnia magna ex parte calida & sicca non propter temperiem ætatēq; tuam assumes: sed propter intemperiem, quæ ex anni tēpore frigida & humida est. Post vbi ver aduenerit, potus vberior, dilutiorq; parum conducet, & esculenta molliora paucioraq;. Quin & obsonia ex assis ad elixa commutabis, oleraq; nonnunquam assumes. Verum ad hæc ab illis non subito, sed paulatim tibi transeundum est, ne vniuersa illa & subita mutatio comparet offensam: sicut traditum ab Hippocrate est. Plurimum atq; repēte euacuare, vel reple, vel calefacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum: quoniam omne nimium est naturæ inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum alijs, tum vero cum ab alio ad aliud transitur. Vberiore vero & aquosiore potum præcipio: non plurimum, neq; aquosissimum. Plurimum enim & aquosissimum æstate bibitur, quod tempus hiemi planè contrarium est. Ver autem sicut medio loco est inter hæc duo extrema, ita mediā quoq; rationem viuendi requirit. Hæc autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus solum, sed ob tuam etiam temperaturam atq; ætatem. Et hunc in modum, verno tempore te geres. Alijs autem anni temporibus paulo diuersius, non propter ætatem tuam & temperaturam solum, sed & anni temporum intemperie. Sicut vero anni temporum differentie non eandem victus rationem demonstrat, ita & corporis habitus. Carnosos siquidem & molles, frigidosq; & humidos, vt plurimum sicciorum alimentum confirmat: Qui contrario modo se habent, contrarium. Tibi itaq; quia medio es & temperato habitu, maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quæ nanq; secundum naturam sunt, vt plurimum similibus indigent: quæ præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentū calidum est & humidum, cum non possit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur similia te oportet & multa nutrimenta vsurpare, vt multa & varia concoquere assuescas. Quippe hac ratione natura ventrē & secur amplā & capacia formabit, & alias vnā oēs partes. Quòd si quando tibi plus humiditatis q̄ pro sanitate conueniat, aderit, sicari tamen nō vt alij debes: propterea, q̄ auctioni nihil æque aduersetur ac siccitas. Hac de causa vitanda tibi sunt quæcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus est quo vitam instituas, vt tua natura valeat inculpatus. Senes autem propter membrorum quidem duritiem, frigidi sunt & siccī: propter excrementa vero frigidi & humidī. Itaque ipsi partium quidem solidarum frigiditate, contrariorum contraria postulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua viuendi ratione: euacuationem vero illis ipsis accōmodā, propter eadem excrementa. In his paucum nutrimentum desideratur, ob virtutis imbecillitatem, id quod est ab Hippocrate traditum. Qui crescunt, plurimum habent innati calidi, plurimo igitur egerunt alimento, alioqui corpus absumentur. Senibus vero parum innati caloris inest, paucis propterea fomentis indigent. Et rursus: Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermentatione, & ratione coquendi.

aph. 1. 15

C Sicut traditum ab Hippocrate est. Plurimum atq; repēte euacuare, vel reple, vel calefacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum: quoniam omne nimium est naturæ inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum alijs, tum vero cum ab alio ad aliud transitur. Vberiore vero & aquosiore potum præcipio: non plurimum, neq; aquosissimum. Plurimum enim & aquosissimum æstate bibitur, quod tempus hiemi planè contrarium est. Ver autem sicut medio loco est inter hæc duo extrema, ita mediā quoq; rationem viuendi requirit. Hæc autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus solum, sed ob tuam etiam temperaturam atq; ætatem. Et hunc in modum, verno tempore te geres. Alijs autem anni temporibus paulo diuersius, non propter ætatem tuam & temperaturam solum, sed & anni temporum intemperie. Sicut vero anni temporum differentie non eandem victus rationem demonstrat, ita & corporis habitus. Carnosos siquidem & molles, frigidosq; & humidos, vt plurimum sicciorum alimentum confirmat: Qui contrario modo se habent, contrarium. Tibi itaq; quia medio es & temperato habitu, maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quæ nanq; secundum naturam sunt, vt plurimum similibus indigent: quæ præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentū calidum est & humidum, cum non possit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur similia te oportet & multa nutrimenta vsurpare, vt multa & varia concoquere assuescas. Quippe hac ratione natura ventrē & secur amplā & capacia formabit, & alias vnā oēs partes. Quòd si quando tibi plus humiditatis q̄ pro sanitate conueniat, aderit, sicari tamen nō vt alij debes: propterea, q̄ auctioni nihil æque aduersetur ac siccitas. Hac de causa vitanda tibi sunt quæcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus est quo vitam instituas, vt tua natura valeat inculpatus. Senes autem propter membrorum quidem duritiem, frigidi sunt & siccī: propter excrementa vero frigidi & humidī. Itaque ipsi partium quidem solidarum frigiditate, contrariorum contraria postulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua viuendi ratione: euacuationem vero illis ipsis accōmodā, propter eadem excrementa. In his paucum nutrimentum desideratur, ob virtutis imbecillitatem, id quod est ab Hippocrate traditum. Qui crescunt, plurimum habent innati calidi, plurimo igitur egerunt alimento, alioqui corpus absumentur. Senibus vero parum innati caloris inest, paucis propterea fomentis indigent. Et rursus: Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermentatione, & ratione coquendi.

D vt plurimum similibus indigent: quæ præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentū calidum est & humidum, cum non possit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur similia te oportet & multa nutrimenta vsurpare, vt multa & varia concoquere assuescas. Quippe hac ratione natura ventrē & secur amplā & capacia formabit, & alias vnā oēs partes. Quòd si quando tibi plus humiditatis q̄ pro sanitate conueniat, aderit, sicari tamen nō vt alij debes: propterea, q̄ auctioni nihil æque aduersetur ac siccitas. Hac de causa vitanda tibi sunt quæcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus est quo vitam instituas, vt tua natura valeat inculpatus. Senes autem propter membrorum quidem duritiem, frigidi sunt & siccī: propter excrementa vero frigidi & humidī. Itaque ipsi partium quidem solidarum frigiditate, contrariorum contraria postulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua viuendi ratione: euacuationem vero illis ipsis accōmodā, propter eadem excrementa. In his paucum nutrimentum desideratur, ob virtutis imbecillitatem, id quod est ab Hippocrate traditum. Qui crescunt, plurimum habent innati calidi, plurimo igitur egerunt alimento, alioqui corpus absumentur. Senibus vero parum innati caloris inest, paucis propterea fomentis indigent. Et rursus: Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermentatione, & ratione coquendi.

Gal. de renum affectus

quendi. Materiae differentiae sunt quatuor: ac primus quidem *σιλιγινης* graece, id est siliginus, **B** nominatur. secundus *σιμιδαλινης*, latine similagineus dicitur. tertius *αντοσπυρος*, quem *συγκομιςον* quoque Graeci nominauerunt, quod ex farina vniuersa comportata, non discussis furfuribus, consistet. quartus *πιτυγινης*, ac si furfuraceum diceres latine. Horum nos incommoda atque effectus edocebimus. Plurimi est alimenti siliginus, qui & diutissime in corpore moratur, & efficacissimus est. secundum locum obtinet similagineus. inferior his est syncomistos, ita ut haberi medius possit. oibus infirmior est furfuraceus. Tibi vero, vnicum mihi caput, cum vales, commo dillimus siliginus est: cum renu morbus infestat, quod nolum, dum laboras ab hoc abstinere: & si te moueat edendi desiderium, furfuraceis uti medijsque tuto poteris. Nam conducibilis tibi esse genus hoc potest, nisi prohibeat aliquid, quia pauci nutrimenti est, & in ventre facit excrementa, quibus ad excretionem descendit expeditius: atringitque non nihil ex furfuris natura, quam obrem ocyus deijcitur, intestinis ad expulsionem irritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit, atque ventrem semper lenem & solubilem habere: cum enim probe is subducitur, vrinae possunt puriores proferri. Panes reliqui, maximeque siliginus & similagineus, contrario modo aluum retinent, quia difficulter secernuntur. Et hinc est, quod iecoris & renu obstructions pariant: tametsi alibiliores sint & magis corroborant. **E** volucris laudantur, quae mediam quandam materiam praestant extenuatium & crassefacientium: ut sunt perdices, attagines, galli, gallinae, columbae, phasiani, passeris, & ante alias, quae turrita nominantur. haec namque habent naturalem efficaciam. **E** terrestribus optimi succi est caro suilla, & hominibus maximopere familiaris, maximeque tum nutritibilis, tum corroborans: sed glutinosum quiddam habet & crassum: ob id qui diutius ea vicunt, iecoris & renum obstructione corripiuntur: eoque longiori ab ea interuallo abstinendum. Paruorum autem porcellorum carnibus si parum, & assidue utaris, nihil offendunt. Ceruinam carnem vitibus, quippe, quae dura sit, concoctam difficilis, & melancholica. Quilla carne vtilius est ex interuallis uti, quae excrementosa sit & mali succi. Agnorum vero hedorumque carnibus quoties libitum fuerit, vteris. Ex aquatilibus animalibus, pisces qui saxatiles nominantur, erunt tibi comesti utiles: erunt etiam gobij, muli, chartilagineorum genus, alijque qui generare bonum succum possunt. Ad haec marinorum alijque, & qui mollem testam habent: Astaci, paguri, cancri, carabi, & carabides, & quibus dura testa est. De fructibus autem quid dicam? neque enim nobis ceu alimentum idonei sunt plerique ipsorum: sed ceu medicamenta, quae stomachum & ventriculum corroborent, assumuntur. De cibarijs haec tenus. De potu autem dicendum nunc est, & vino potissimum: nam alij liquores vel ad nutritionem nihil conferunt, vel aduersantur etiam nutritioni plerumque. **V**inum vero solum nutrit, quoniam plus habet ad nostra corpora familiaritatis, quam alij humores oes. nam oleum & mel habent quidem & ipsa aliquid conuenientiae nobiscum, sed non tantum, quantum vinum. Sunt tamen vini differentiae quibus discernatur: inter quas prima est, quam color exhibet: Secunda praebet degustata qualitas: Tertia consistentiae debetur: Quarta in odore est: Quinta viribus metimur. De quibus omnibus singulatim differere supervacuum erat: dicendumque est, quodnam tibi vinum peculiariter conducatur. Aliud etenim alij vinum confert, idemque rursus alij minus. Tibi vero conducit tenue & album vinum, quodque parum aquae sustineat. Nam eiusmodi vinum facile descendit, & succos qui sunt in nobis attenuat, & excernit per vrinas, virtutemque corroborat. Alia vina tibi non conferunt, sicut in alijs vitilia sunt.

De aqua, exercitatione, & lotione.

CAP. 7.

Non videtur ab re, de aqua paucis hic sermonem facere. Aqua tam sanis, quam aegrotantibus commune solatium est, & maximopere necessaria, quod mundanorum & singularium elementorum hoc vnum sit, ex quibus vniuersis tota nostri corporis constitutio est confata. Quamobrem de ea fuero haud ociose dicturus. Aqua purissima tribus sensibus iudicatur, gustu, visu, olfactu: Gustu, si nullam plane qualitatem praeseferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: Visu, si pura, sincera, & exquisita clara: Olfactu si eorum nihil inest, quae in aquis vitiosis esse olfactus testatur: ut sunt aciditas, putredo, acredo, falso, aliquodue aliud vitium, quod nomine careat. Quatuor autem commode quouis & tempore & modo uti possis aqua, sit purissima defaecata, leuis, & fontana, cuius natura est frigida. quae si etiam cito a praecordijs descendit, potiore non desiderabis. Haud vero sicut vino, cibis, exercitijs, vigilijs, & somno, secundum aetatum & temperaturarum diuersitatem alijs atque alijs uti commodum est: sic etiam aqua non eadem semper uti est ex usu: Immo quam vtilem esse modo diximus, ea uti audacter poteris, & puer, & adulescens, & senex, quacumque naturae differentia sis praeditus. Quonia vero aqua vna plus alia frigida reperit, hac de causa non omnibus prodest aquae frigidae potu indifferenter uti: verum supra modum calidis, pinguibus, & carnosis siue naturali habitu siue acquisito, & his qui se vehementer exercent, quique consueuerunt frigidam potare, innocua est si frigidam bibant. Quod si aliter aliqui se habeant, minus bibant ex ea, qui vero iuuenili sunt aetate, & in rebus ciuilibus versantur negotiosius, quam ut exerceri ordinate & vicitare queant, fontanam sument, relicta niuali aqua. Haec namque tametsi iuuenilia corpora mox offendere non videtur, noxa videlicet, quae paulatim increfcit, non percepta: tempore tamen procedenti, cum aetas declinat, difficulter sanabiles aut incurabiles plane morbos

*ut ea in lib. de passione
cap. 2. ca. quae ibi, ca.
p. 1. et simp. mod. cap. 5.*

*com. 2. sacror. 109. et vltis
cap. 13. in fine. fol. 39. b.*

A hos inducere nata est, in neruis, articulis, & visceribus. Quam offensionem pars aliqua corporis percipit, quæcūq; debilissima est natura. Quam ob rem vti debes fontana, & ea defæcata, de qua plus assumes, quam de vino. Ac de aqua quidem breuibus hætenus. Tempus nunc est, vt de exercitationibus verba faciam. In quibus corpus contentiosius mouendum non est, donec videlicet vires succumbant, nec imperfecte exercitandum, vt membra perspiratione non satis distrahantur: sed vt viribus cuiusq; proportionem respondeat. Quippe vehementia relatione ad aliquid est: quo fit, vt dimotio eadem alij sit exercitatio, alij minime. Vtile est igitur quæq; id exercitacionis genus eligere, cui est potissimum assuefactus: nec pugilum, cursorum, & luctatorum exercitacionem subire. Ab exercitacione vero tria in primis commoda proueniunt: nam instrumentorū duritiam, dum inuicem conflitantur, & innati caloris incrementum, concitatorēq; spiritus motum efficit: Quæ tria vniuersæ commoditates alia singillatim sequuntur: Instrumentorum namq; duritiam sequitur firmitas, atq; immunitas ab iniurijs, quæ vnde cunq; in corpore expectantur: Augmentum caloris sequitur fortis alimenti distribuendi attractio, & promptior alteratio, & commodior nutritio, & excrementorum fusio, per quam dura quidem membra molliuntur, humentia vero extenuantur & digeruntur, meatusq; totius corporis dilatantur & patefcunt: Ex valido autem spiritus motu eosdem meatus purgari necesse est, & euacuari superflua excrementa. Cum vero nobis ab exercitacione commoditates tantæ accedant, commodum earum vtendarū tempus inuenire difficile non est. Nam cum alimentorum distributionem adiuuent, nullam oportet multitudinem crudorum, neq; ciborum, neq; humorum, vel circa ventrem, vel mesaraicas, vel iecur, vel reliqua vasa contineri, quia periculum esset, ne effunderentur ad omnes corporis partes, priusquam concocta fierent nutritioni vtilia. Et quia meatus expurgant, euacuantq; superfluitates, melius est ante cibū eas instituire. Corpora enim non pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries, tanto magis lædes. Quare ex prædictis clarum est, hoc tempus exercitacionibus admodum conuenire. Illud præcipue curandum in quocunq; exercitacionis genere, vt fiat in loco salubri & aere puro. Sed hæc de exercitacionibus dicta sufficiant. Crebris autem lotionibus vtere, temperatis & breuibus, non propter ægritudinem, sed quod ad auctiōnem tuam, nutritionē, conformationēq; faciant. Cui rei optimum erit tempus, cum nutrimentum hesternum perfectæ concoctum est & subsedit, aliaq; iam nutrimenti necessitas impendet: item cum & in iecore, & venis celebrata concoctio fuerit. Id quod sciet medicus qui tibi assidet, & tui perpetuo curam gerit. Nempe ventris exquisitam concoctionem ex deiectionibus: iecoris & venosi generis ex naturalibus vrinis. Vnde constat tibi à cibo lauandum non esse, ne obstructio circa iecur & renes eueniat. Cauebis etiam vini assumptionem protinus à balneis, nam vino caput tentat: vt cōducibilius sit primo temperatam aquam assumere. Igitur non frigidæ aquæ, non vini, nō zythi, vel sicera potus mox cum laueris, damno carebit: quippe quæ & ipsa ventriculum, iecur, & nervos offendant: si non temperie, contactu saltē. Profuerit insuper tibi non statim vbi à somno surrexeris lauare, sed aliqua dimotione interposita: nonnunquam etiam mediocri exercitio. Nam exercitia moderata atque idonea, tuæ naturæ sunt vtilia, quod concoctionem, sanguificationem, & nutritionem meliorem operentur: & ob id ad bonum habitum, idest eutrophian, & ad virium robur, & ad perfectam tertiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoque sufficiant.

*Vit. paul. Egin.
lib. 4. cap. 16.*

Ordo vniuersæ curationis ante tradita.

CAP. 8.

Proinde si te calculorum passio repete inuaserit, si cibum nuper assumpseris, & nausæ præsentifcas: totum euomito, siue id naturaliter facias, siue arte adiutus, utrocunq; modo visum tuo medico fuerit: postea somno te committes. Cumq; aliqua in aluo indurata iam excrementa hære suspicatus fueris, dyltere hæc nisi quid prohibeat, vacuentur. Quod si dolor intolerabiliter affligit, in aquam calidam te dimitte. Veruntamen ne ipsa, sicut paulo ante ostendimus, abutere: nam calida perfusio dolorem mitigat quidem, sed vires etiam exsoluit, quæ morbi causam, & quicquid in corpore inutile est, discutunt. Post vomitus, & enemata, fomentis, & emplastris laborantem particulam delinias: atq; id ex medicamentis, quæ naturæ ægrotantis conueniant. At si lapis defixus in rene subsisteret, acetum, saccharum, acetum scilliticum, & quæ lapidem simpliciter conterunt, assumere oportet: sicut est decoctum radicis graminis, damasonij, adianthi, polytrichi, & similia. Quæ si inefficaces videantur, ijs quæ lapidem frangunt vt poteris, quales sunt regalium asparagorum radices, bdellium ex Arabia aduectum, semen althææ, milium solis, betonica, faxifragia, pulegium, capparum ægyptiæ radix, domesticarum ficuum semina, & quæ istorum viribus sunt propinqua. Quod si aliquo pacto ne hæc quidem proficiant, vtendum putarim medicamentis, quæ lapidem potenter frangendi virtutem habeant. Potenter vero diuidunt lapidē, lapis iudaicus (& si calculum in renibus fixum est masculo: sin in vesica hæreat, & ob magnitudinem excerni haud possit, fœmineo lapide vtaris. Nam masculus, lapidem qui in renibus est frangit: fœmineus, qui in vesica vitrum combustum, lapis cappadox, & paliuri semē. Hæc sunt, quæ calculum violentius frangunt. Si vero crassus succus in corpore subest, & vrinarum crassarum euacuatio sit opus: crassam vrinā agunt cardui radix, rubia, & similia. Quod si frequentes vri-

Gal. de renū affectus dign. & medic.

nas ducere opus fuerit, frequentes vrinas ducent acorus, pastinaca, asfarum, ammi, & similia. **B**
 Quod si natura in deponēda vrina pigra fuerit, ipsam excitabūt scordium, chamædaphne, bryo-
 niæ cauliculi, & quæ viribus sunt ad hanc rem paribus. Quæ uero mouendæ vrinæ naturam
 habent, ea periculosius lapidem pellunt: temperatura nanq; sunt acris, & ob id calida & sicca, infir-
 perq; naturæ colligentis & segregantis collectam serositatem. Sed quæ ignitas constitutiones in
 se non habent, rumpendo lapidi sunt magis idonea, quia incidūt opportune, & minimam calidi-
 tatem obtinent. Caliditas autem exiccando porum colligit, non incidit aut diuidit. Quapropter
 quæ minus calida cum hoc, quod incidendi facultatem habent, sunt meliora. Quæ uero urinam
 mouent, calida sunt & sicca, atq; acris, quamobrem secerunt quidem serosum sanguinē: sed quic-
 quid in se crassius ille habet, id cogunt & compingunt. Propterea ijs qui calculorum morbo sunt
 affecti, apponi non debent. Hæc tamen, si veluti ductoribus & vectoribus ad locum affectū vli
 quandoq; fuerimus, proderunt. Cæterum post lapidis excretionem, {medicamentis} vtendum
 est opportunis {ad rescindendum & colligendum,} quæ morfu, asperitate, & feruore descendens **†** καταπρασι
 calculus exulcerauit: præsertim, si magnus atq; angulosus is fuit. Postea vbi corpus ex colligen- **κός**
 tium {medicamentorum} beneficio, satis collectum agnoueris, tum & foris & intus præseruan- **R**
 tia admoueabis. Sed ne in hoc rei summam esse putemus. Immo quantisper ad prouidentiam hæc
 opera datur, tantisper conferentibus tam cibis quàm potibus, & quæ concoquere valeas, vtaris.
 Ex nutrimentis enim & potibus, quæ naturæ tuæ conueniunt, balneisq; & exercitijs atq; simili-
 bus, virtutes singulariter corroborantur: sicut inuicem ex illorum contrarijs debilitatur & deij-
 ciuntur. Hinc est quod propter virium erectionem & vigorem, vsus similium maxime desiderē-
 tur. Viribus etenim roboratis & confirmatis, tantum momentum ad morbi generationem habe-
 re nihil potest, quin ab ijs illico profligetur. Quod adeo verū est, vt nihil subesse in vniuerso cor-
 pore inutile eadem patiantur. Hæc sunt pauca, quæ non equidem iniustam hac de re institui-
 tionem, sed breuem submonitionem sedulo tuus minister tibi offero. Quod ad perfectam de his
 omnibus traditionem attinet, id nobis vetustissimi sapientiæ professores diligēter prosecuti ex-
 hibuerunt. Quod restat, medicus qui tibi à latere est, & curam tuam perpetuo gerit, meus cōseruus
 & hæc, & veterum scripta, & tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum ho-
 mini permissum est, prospexit ex ijs, quæ edoctus iam est, & ex naturæ tuæ exprompta cogni-
 tione perspiciet. Ete ergo solum committas, nam ita te ille (quod Deo teste affirmare ausim) se-
 dulo curat, vt quisquam alius curare omnino possit. Quādoquidem is, cui natura hominis alicui **G**
 ius perspecta sic est, vt quid secundum naturam in ea sit exploratum habeat: expeditius alijs om-
 nibus cognoscat, quid præter naturam eidem acciderit. At quanquam animus erat disceptationē
 logicam de paucis quibusdam in mediū afferre, id tamen referuandum in aliud tempus vide-
 tur, nam in præsentia locum habere non possunt. Cuiusmodi est, quinam ab hoc affe-
 ctu liberari possint, qui liberari non possint: & an lapis hic causa sit, an morbus,
 an morbi symptoma. Et, si est causa, præincipiens ne sit, an antecedens, an
 coniuncta: Idq; similarium, an instrumentorum, an vtrorunq;. Iam si
 morbus est, an similis sit, an instrumentalis, an communis. Si
 symptoma, actio ne sit læsa, an excernatur quod retinen-
 dum erat, vel retineatur quod excernendum. An af-
 fectus sit quidam, an vtrunq; illi sic acci-
 derit, vt & causa sit, et morbus,
 & symptoma.